

Gyógyító tüskék

In memoriam Orosz Péter

Udvarház Galéria, Veresegyház, 2016. VII. 5-ig

KOZÁK CSABA

Az emlékkiállítás gondolata Klement Zoltánnak, a kisvárosi galéria kurátorának az ötlete volt, amit alig egy évvel a művész halála után sikerült is megvalósítani. A kettős osztású térben a látogatót olyan idén készült munkák fogadják, melyekkel tizenhat meghívott alkotó tiszteleg Orosz Péter szobrászi munkássága előtt, míg a belső teremben a művésztől látható egy reprezentatív válogatás.

OROSZ PÉTER:
Hommage à Csozogi, 1982,
tölgyfa, 40x90x50 cm,
a Fiatal Képzőművészek
Stúdiójának tulajdona

Orosz életművéből csupán harminc mű szerepel a tárlaton, ám így is kiderül, hogy hazai szobrászatunk egyik különleges, másokkal összetéveszthetetlen alkotójával van dolgunk. A művész – akadémikus képzése ellenére – olyan szobrokkal jelentkezett a 80-as évek elején, melyek szándékosan „gányolt” kivitelezésük okán tákolmányoknak tűntek. Példa erre az itt bemutatott *Schmüle* (1980) című munkája, melyen a hengeres fa testét négyrét vágta, majd csapolásokkal újraillesztette, azaz „meggyógyította” azt. A *Hommage à Csozogi* (1982) utalás József Attilának az öreg suszter emberségéről szóló tanmeséjére. A nyers, sámfaszerűen elnagyolt lábfejre a művész hengereket ültet, melyeket pálcikák hálózata köt össze. Itt is felsejlik a gyógyítás motívuma, hiszen a suszter mestersége a rekonstrukcióról, az elhasznált dolgok megjavításáról szól.

OROSZ PÉTER:
Csúzliléra, 1982,
eperfa, 13,5x5,7x5,8 cm

MŰVÉSZ ????: Műcím ????, év

foto: Juhász Imre, HUNGART © 2016

Orosz vállalta esztétikaellenességét, ezt többször deklarálta is, amikor úgy fogalmazott, hogy műveit „a disznóól esztétikája” határozta meg. Ugyanakkor ezekkel párhuzamosan készítette el líraian könnyed *Kaszahegedű* (1981–85) című sorozatát, melyek csipeszre hasonlító szárait hangolókulcsokra emlékeztető pálcikák szúrják át. Műveiben már korán megjelent a tövis, a túske motívuma, alaktanának legkisebb, állandóan visszatérő alapegysége, amelyet a töviskoszorúk számtalan variációja követett. Itt szerepel az érdemérmekre hajazó, gledicsiából készült *Kitüntetés* (1988), a tövisével a koszorúk centrumát kijelölő *Minimális program* (1997), a merített papírra applikált *Don-kanyar II.* (2000) és az *Éktövisírás* (2013) téglalap alakú munkája, amely belső, négyzetes osztású cellái felé növeszti tövisseit.

A művész a bibliai Jákob létrájától jutott el a létra tematikához, a *Mókus-*, a *Tyúk-*, a *Keskeny létra*, valamint az itt kiállított *Csúzliléra* (1983), a *Szárnyas létra* (1983) és az *Íves létra* (1984) című művekig. Létrái olyan formációk, melyek hétköznapi jelentését kitágította, szimbolikájával parafrázálta azokat. Az ábrázoló és az absztrakt határán járkált. Biblikus utalásai, az Ó- és Újszövetségi személyek, jelenségek és történetek teljesen más megvilágításba helyezték a mindenki által ismert vallástörténeti és irodalmi alapanyagot. Szereplőként megjelent Ádám és Éva, Káin, Dávid, Jákob és természetesen Jézus, míg konkrétálható tárgyi referenciaként a létra, a paritty, a töviskoszorú vagy éppen a stigma. Ezeket a motívumokat a művészet fogalomkörébe emelte, egyszerűsített megjelenítésükkel pedig koncepciózusan túllépett a keresztény ikonográfia szabályain.

A tövis-töviskoszorú útvonalon elérkezett a lágerek „koronázta” szögesdróttig, amelynek konnotációja révén eljuthatunk a holokausztig. Ezzel univerzálissá tette a szenvedés, a mártíromság gondolatát, akárcsak egykori, *Kollektív töviskoszorú* (1983) című installációja kapcsán, hiszen a plafonról belógatott műve alá mindnyájan beállhattunk. A gondolatkörhöz kapcsolható, hogy

foto: Juhász Imre, HUNGART © 2016

műveiben a Jézus születését ünneplő karácsonyt megfosztotta misztériumától. Az ünnep elmúltával kidobott, tüleveleit vesztett, kopasz fenyőfát csonkoltá és alkotásai részévé tette. Ilyen alkotása a térbe lógatott *Karácsony* (1989), amelyen a fenyőágakat visszahajlított a törzshöz, így az átkötözött gallyak köröket leírva átlátszó propellerekként szárnyalnak.

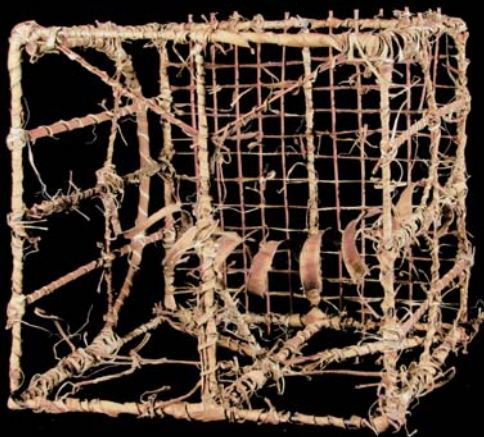
A szemetet, a hulladékot beépítette művészetébe, aminek egyik lényeges eleme – a dolgok átértelmezésén túl – azok reparálása, feltámasztása volt. Hasonló óvó, gyógyító szándékkal vezette be állandóan visszatérő motívumát, a lágy fakérget, az eperfa háncsát, hiszen számtalan művét ezzel tekerte körbe. A gézként funkcionáló háncsos bandázsolással, mumifikálással Orosz mindig is az ápolás, a védelem, a megőrzés momentumát hangsúlyozta. Ennek páratlan reprezentánsa a *Vas Corpus* (2013), amelyen a talált tárgyat háncssal bandázsolta. Ezzel a gesztusával megalkotta saját Torinói leplét.

fotó: Juhász Imre, HUNGART © 2016

OROSZ PÉTER:
Schmüle, 1980,
fa, 79x73x73 cm

a stigma helyét tövissel jelölő *Láb* (1986–96), a barbár korokat idéző, sematikus *Kapu* (1990) vagy éppen a hengeres testű, háncssal körbetekert *Fekvő torony* (2000). A fűzött fészkekkel, bordákkal és csüngőkkel, Káin lábaival, tépett szárnyával, mankójával együtt ezek is mind-mind az életmű szerves részei, hiszen stílárisan, tematikailag és morfológiailag is könnyen kapcsolhatók a sorozat jellegű művekhez.

Az organikus fával dolgozó művész a munkák több mint 90 százalékában geometrikus elemeket is beemelt morfológiájába. A koszorú, a kör gömbbé növekedett, a négyzet kockává, miközben transzparenciájuk révén mindig láttatták beltéri gazdagságukat, finom szerkezetüket. A kiállítóterbe függesztett két, háncssal bandázsolts gömbje mellett itt van felfüggesztve a *Csúzli cifra cellában* (2008) áttört kockája is, melynek enteriőrjében egy háncssal körbetekert csúzli lebeg.

Tematikus sorozatokban gondolkodott (lajtörja, létra, parittyá, csúzli, tüske, tövis, töviskoszorú, biblikus alakok, történetek, fáraó, múmia, fenyőfa, karácsony, négyzet, kocka, kör, gömb stb.), de „szóló” darabokat is készített. A kiállításon ilyen például a bronzból öntött,

OROSZ PÉTER: Éden, 2010,
vas, eperfa, eperfa háncs,
40x40x40 cm

OROSZ PÉTER: Belül, 1995,
tövissel lepenyfa, Ø 40 cm

OROSZ PÉTER:
Kaszahegedű III., 1981-85,
fa, 30x52x8 cm

Kétségtelen, hogy az organikus burjánzó természet inspirálón hatott Orosz művészetére, de azt nem a natúrban rejtőzködő alakzatok befolyásolták. A művész nem utánozta, hanem kiragadta a természetből a művészetébe beépíthető formát. Tette ezt drasztikusan, már-már brutálisan, elnagyoltan, leegyszerűsítve, de mindig is totális konceptuális kontroll alatt tartva műveit. Szobrászata stílárisan eltér a hagyományos plasztika nyelvezetétől, de még a modern szobrászatétól is különböző. Egyike volt a kortárs szobrászi nyelv megújítóinak. Művészetében egyszerre van jelen a tragikum és a humor, a groteszk és a szellemes rafinéria, a szakralitás és a profán fogalmazásmód. A kiállítás arra vár, hogy a közeli bulgáriai megjelenés után egy bővített változattal mutakozhasson be Budapesten.

fotó: Juhász Imre, HUNGART © 2016